

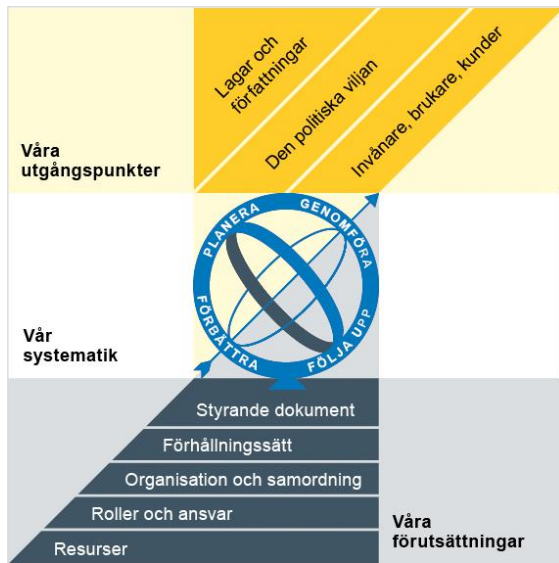
Göteborgs
Stad

Göteborgs Stads riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service

Reglerande styrande dokument

Policy
► Riktlinje
Regel
Anvisning
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Beslutad av: Kommunfullmäktige	Gäller för: Nämnder och styrelser i Göteborgs Stad	Diarienummer: 2024-00550	Datum och paragraf för beslutet: 2026-05-28 § 183
Dokumentsort: Riktlinje	Giltighetstid: Tills vidare	Senast reviderad:	Dokumentansvarig: Direktör Ärende och utredning, Stadsledningskontoret

Bilagor:

Innehåll

Inledning	4
Syftet med denna riktlinje	4
Vem omfattas av riktlinjen	4
Bakgrund	4
Avgränsningar	5
Koppling till andra styrande dokument	5
Stödjande dokument	5
Konventioner och lagbestämmelser	5
Begrepp i riktlinjen	5
Riktlinje	7
1 Introduktion till mänskliga rättigheter och likvärdig service	7
1.1 Mänskliga rättigheter handlar om hur staten ska behandla och skydda människorna i samhället	7
1.2 Kommuners ansvar och uppdrag i förhållande till olika mänskliga rättigheter	9
2. Gemensamma åtaganden - så ser vi på vårt ansvar	11
3. Bestämmelser	13
3.1 Tillämpning av bestämmelserna	13
3.2 Förutsättningar för styrning	14
3.3 Medvetenhet och inkludering	15
3.4 Delaktighet och inflytande	17
3.5 Analys och åtgärder	18
4. Bestämmelser för central samordning	20
Bilaga 1: Koppling till andra styrande dokument	21
Bilaga 2: Konventioner och lagbestämmelser	22

Inledning

Syftet med denna riktlinje

Göteborgs Stad ansvarar för verksamheter som tillhandahåller mänskliga rättigheter enligt konventioner och lagar. Syftet med riktlinjen är att tydliggöra hur detta ansvar ska omsättas i Göteborgs Stads verksamheter så att mänskliga rättigheter tillgodoses, utförandet blir likvärdigt och diskriminering motverkas.

Riktlinjens krav är utformade för att stärka förvaltningars och bolags förmåga att tillgodose rättigheter på gruppnivå. Att förvaltningar och bolag integrerar mänskliga rättigheter i organisationskulturen, i styrande strukturer och systematiska arbetsätt stärker förmågan att tillgodose de mänskliga rättigheterna även för den enskilde.

Vem omfattas av riktlinjen

Denna riktlinje gäller tills vidare för alla nämnder och styrelser i Göteborgs Stad och för kommunstyrelsen i rollen som ansvarig för den centrala samordningen. Delägda bolag där Göteborgs Stad är majoritetsägare är skyldiga att förhålla sig till riktlinjen.

Riktlinjen vänder sig i första hand till nämnder och styrelser vars verksamheter riktar sig till personer som lever, verkar eller vistas i Göteborgs Stad. Där sker den praktiska omsättningen av mänskliga rättigheter. Verksamheter som främst är inriktade på att tillhandahålla service och stöd till interna målgrupper eller till andra nämnder och bolag, ska följa principen om icke-diskriminering samt avgöra i vilken grad riktlinjen är tillämpbar i övrigt.

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade att ta fram riktlinjen för att stärka Göteborgs Stads arbete för mänskliga rättigheter och likvärdig service (KF 2024-04-25 § 157 p 2). Riktlinjen är ett svar på behovet av en mer ändamålsenlig och verkningsfull styrning än tidigare styrformer genom att:

- fokusera på det ordinarie arbetet i förvaltningar och bolag där det finns störst möjlighet att påverka hur rättigheter tillgodoses. Riktlinjen ska motverka att arbetet med mänskliga rättigheter blir en sidoordnad verksamhet.
- ställa krav på systematiska och enhetliga arbetsätt, för att undvika att arbetet med mänskliga rättigheter är beroende av tillfälliga initiativ eller enskilda personer.
- inriktas på att öka verksamheternas förmåga att tillgodose rättigheter och likvärdig service för alla, med särskilt fokus på de grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda eller få likvärdig tillgång till service.

Avgränsningar

Arbetsgivares ansvar att aktivt förebygga och förhindra diskriminering på arbetsplatsen enligt diskrimineringslagen regleras i styrande dokument på HR- och arbetsmiljöområdet¹ och därför inte i riktlinjen. Däremot ingår krav på arbetsformer som bygger en organisationskultur som respekterar de mänskliga rättigheterna i förhållande till målgrupper och allmänhet. Arbetet med aktiva åtgärder och arbetet enligt riktlinjen förväntas ha en ömsesidigt stärkande effekt.

Riktlinjen är förenlig med styrning som riktas till Göteborgs Stads bolag och som ställer krav på att bolagen ska ha processer för att identifiera, förhindra, mildra och redovisa verksamhetens potentiella eller faktiska negativa effekter på mänskliga rättigheter². Riktlinjen avgränsar sig till det som rör slutkonsumenterna, eftersom övriga delar som inköp och upphandling (leverantörskedjan) samt bolagens roll som arbetsgivare regleras av andra styrande dokument som Göteborgs Stad har för dessa områden.

Koppling till andra styrande dokument

I bilaga 1 finns en förteckning över de närmast angränsande styrande dokumenten.

Stödande dokument

Stöd i form av en vägledning för att tillämpa riktlinjen tillsammans med andra angränsande stöd publiceras på digitala navet och goteborg.se.

Konventioner och lagbestämmelser

De mänskliga rättigheterna är beslutade på flera olika nivåer: i FN-konventioner, i Europakonventionen och i Sveriges grundlag samt vidare i olika speciallagstiftningar. I bilaga 2 finns en förteckning över de mest centrala konventionerna och lagarna kopplat till kommunens uppdrag.

Begrepp i riktlinjen

I riktlinjen används ett minimum av facktermer för att göra den tillgänglig. De begrepp som ändå ingår är vanliga på sakområdet eller i lagstiftning. Dessutom används några samlingstermer för att underlätta läsningen.

Diskriminering

För att en händelse ska anses utgöra diskriminering enligt diskrimineringslagen krävs att en person har blivit missgynnad eller kränkt och det finns ett samband med en diskrimineringsgrund. Diskrimineringsgrunderna är kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

---

¹ Göteborgs Stads rutin för årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet och arbetet med aktiva åtgärder.

² FN:s principer för företag och mänskliga rättigheter samt EU:s direktiv om företags hållbarhetsrapportering (CSRD).

Diskriminering utifrån flera grunder

En individ kan diskrimineras utifrån flera grunder samtidigt, vilket skapar en särskild utsatthet.

Målgrupper

Målgrupper är en samlingsterm för dem som förvaltningar och bolag riktar sig till och benämner på olika sätt (omsorgstagare, elever, gäster, kunder, stadens invånare etc.). I riktlinjen används termen med medvetenhet om den mångfald och de skillnader som finns mellan människor och är menad att vara inkluderande och utesluter inte någon som kan vara en del av gruppen.

Grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda eller få likvärdig tillgång till service

Benämning för grupper vars egenskaper, förutsättningar eller omständigheter ökar risken att inte få sina rättigheter tillgodosedda och syftar på:

- a) Grupper som omfattas av diskrimineringsgrunderna - kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.
- b) Grupper som skyddas av särskilda konventioner: kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning, personer som riskerar att utsättas för rasdiskriminering.
- c) Nationella minoriteterna judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar, vari den sverigefinska minoriteten har förstärkta rättigheter eftersom Göteborgs Stad ingår i finskt förvaltningsområde.

För att tillgodose rättigheter och erbjuda likvärdig service bör verksamheten även vara uppmärksam på andra förutsättningar som kan påverka, så som socioekonomiska förhållanden, geografisk hemvist eller andra försvårande omständigheter.

Rättighetsbärare

En person eller grupp som har rättigheter enligt lag eller internationella konventioner och kan kräva att dessa rättigheter respekteras och skyddas. Alla människor är rättighetsbärare eftersom alla har rätt till grundläggande mänskliga rättigheter.

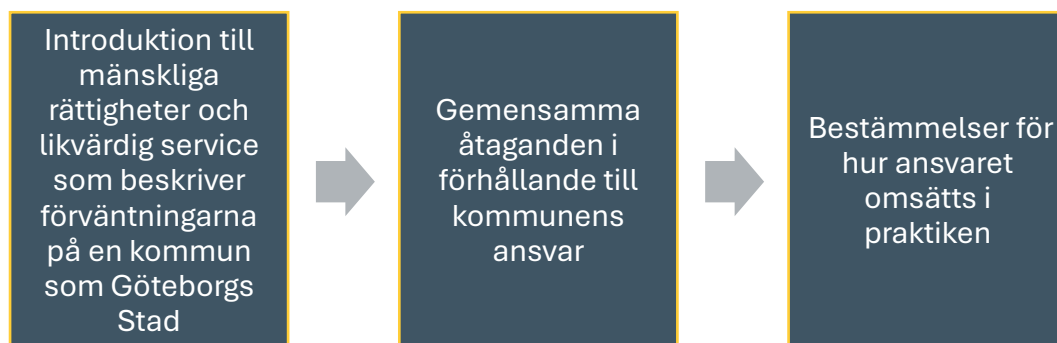
Likvärdig service

Likvärdig service innebär att alla invånare ska kunna ta del av kommunens tjänster på ett jämförbart sätt, även om deras egenskaper och förutsättningar skiljer sig åt. Det kan innebära att kommunen ibland behöver göra anpassningar eller ge extra stöd för att kompensera för olika behov, så att resultatet blir så likvärdigt som möjligt.

Riktlinje

Göteborgs Stad ansvarar för verksamheter som påverkar tillgången till mänskliga rättigheter enligt konventioner och lagar. Riktlinjen fokuserar på det ordinarie arbetet inom dessa verksamheter, som regleras av nämnders reglementen och styrelsers ägardirektiv, där den väsentliga påverkan på hur rättigheter tillgodoses finns.

Riktlinjen har tre delar. Den tredje delen är uppdelad i två avsnitt, ett riktat till nämnder och styrelser och ett till kommunstyrelsen inom ansvaret för den centrala samordningen:

1 Introduktion till mänskliga rättigheter och likvärdig service

1.1 Mänskliga rättigheter handlar om hur staten ska behandla och skydda människorna i samhället

De mänskliga rättigheterna är grundläggande fri- och rättigheter som varje människa har. De slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter, och att varje människa har rätt att bli behandlad med respekt, värdighet och utan diskriminering. Det är staten som är ansvarig för att säkerställa att rättigheterna respekteras, skyddas, tillgodoses och främjas. Ansvaret handlar både om vad staten inte får göra mot individer och vad staten aktivt måste göra för att säkerställa att rättigheterna förverkligas.

Mänskliga rättigheter gäller alla människor utan åtskillnad. I praktiken har det dock visat sig, både historiskt och i nutid, att vissa grupper återkommande inte får sina rättigheter tillgodosedda. Därför har tilläggskonventioner och lagstiftning utformats för att framhålla att dessa gruppers mänskliga rättigheter inte får förbises. Att det finns särskild reglering betyder inte att vissa grupper har mer rättigheter än andra, utan att staten har ett utökat ansvar att säkerställa att allas mänskliga rättigheter tillgodoses – även för dem vars rättigheter strukturellt riskerar att åsidosättas.

Särskilda konventioner finns för barn, kvinnor, personer med funktionsnedsättning och personer som riskerar att utsättas för rasdiskriminering. Vidare har diskrimineringslagen införts för att främja lika rättigheter och möjligheter och motverka diskriminering oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Lagen om nationella

minoriteter och minoritetsspråk syftar till att stärka de nationella minoriteternas (judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar) rättigheter. Inom ramen för lagen finns särskilda bestämmelser om förvaltningsområden för finska, meänkieli och samiska.

Att rättigheter inte tillgodoses, eller att servicen inte är likvärdig, kan ta sig uttryck på många olika sätt – alltifrån bristande tillgänglighet och bemötande till strukturer eller rutiner som osynliggör vissa grupper. Därför är det viktigt att identifiera och förstå de risker som kan finnas i den egna verksamheten, både i det dagliga arbetet och i övergripande beslut och processer. Ofta är det inte avsiktliga handlingar eller diskriminering som är utmaningen, utan snarare omedvetna antaganden eller okunskap som kan leda till att vissa grupper återkommande blir exkluderade.

Nedan följer några exempel på risker utifrån diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen. Det är viktigt att vara medveten om att de flesta människor tillhör flera olika grunder samtidigt, vilket kan förstärka risken för osynliggörande, exkludering och diskriminering.

Ålder

Barn och barnets bästa riskerar att bli åsidosatta och inte tagna på allvar i mötet med vuxna och beslutsfattare. Möjligheter till delaktighet och inflytande riskerar att begränsas när beslut, information och arbetssätt inte är anpassade efter barns förutsättningar och utveckling.

Äldres behov och förutsättningar riskerar att osynliggöras eller negligeras. De kan också behandlas som en homogen grupp snarare än som unika individer med varierande önskemål och behov. Äldre kan också mötas av fördomar och begränsande föreställningar utifrån ålder. Det kan påverka möjligheten till inflytande, respekt eller delaktighet negativt.

Kön

Kvinnor och män kan drabbas av diskriminering och ojämlik tillgång till service på olika sätt. Traditionella könsnormer bidrar till att exempelvis se kvinnor som passiva, hjälpsökande och omsorgsgivare och män som aktiva, självständiga familjeförsörjare. Dessa normer riskerar att påverka vilken typ av kommunal service kvinnor och män får. Könsnormer kan också skapa förväntningar och stereotyper om hur pojkar och flickor ska bete sig, vilket kan leda till diskriminering om de inte uppfyller dessa förväntningar.

Sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck

Om verksamheten utgår från föreställningen att alla är heterosexuella eller följer tvåkönsnormen riskerar hbtqi-personer att osynliggöras eller bemötas på ett inte likvärdigt sätt. Brist på kunskap eller avsaknad av inkluderande språk, miljöer och rutiner kan leda till att personer inte får det stöd de har rätt till eller avstår från att söka hjälp.

Funktionsnedsättning

Otillgängliga lokaler och allmänna platser, information som inte anpassats utifrån olika behov eller bristande anpassning av utbildning och arbetsmiljöer kan göra att personer med funktionsnedsättning inte får sina rättigheter till likvärdiga levnadsvillkor och delaktighet i samhällslivet tillgodosedda. Även bristande kunskap hos personal om rätt till stöd och anpassning kan leda till exkludering och diskriminering.

Etnisk tillhörighet

Bristande representation, språklig tillgänglighet och kunskap om olika kulturella erfarenheter samt negativa föreställningar kan bidra till att människor inte får tillgång till information, stöd eller görs delaktiga på det sätt som de har rätt till. Detta kan i sin tur leda till exkludering, ojämlikhet och minskat förtroende för kommunen.

Religion eller annan trosuppfattning

Om kunskap och respekt för olika religiösa uttryck saknas finns en risk att personer med viss religion eller trosuppfattning osynliggörs eller förbises. Detta kan ta sig uttryck i negativ särbehandling eller bristande förståelse för religiösa behov.

2.2 Kommuners ansvar och uppdrag i förhållande till olika mänskliga rättigheter

I mötet mellan den kommunala verksamheten och individerna tar rättigheter form och blir verklighet. Kommuners arbete har därmed stor del i hur väl Sverige lever upp till de krav som ställs i internationella konventioner om de mänskliga rättigheterna.

Vilka krav som kan ställas på det offentliga att förverkliga de mänskliga rättigheterna beror på förutsättningarna. Länder som saknar grundläggande välfärdssystem behöver utveckla institutioner som tillhandahåller rättigheter. I Sverige handlar kraven snarare om en likvärdig tillgång till de rättigheter som landets institutioner tillgodoser. Konventioner för mänskliga rättigheter ger vissa ramar för att hantera avvägningar som handlar om omfattningen på stöd och anpassningar. Diskriminering vid resursfördelning är inte tillåtet, men om målet är att åtgärda brister i likvärdighet kan det krävas att mer resurser riktas till de grupper som behöver det. De ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna (se tabellen nedan) ska successivt förverkligas helt och fullt och det offentliga ska avstå från att vidta åtgärder som innebär en tillbakagång som leder till en försämring för vissa grupper.

De internationella konventionerna om mänskliga rättigheter delas in i olika kategorier:

- Medborgerliga och politiska rättigheter: till dessa räknas bland annat rätten till liv, rätten till en rättvis rättegång och åsiktsfrihet.
- Ekonomiska, kulturella och sociala rättigheter: till dessa räknas bland annat rätten till bostad, rätten till arbete och rätten till utbildning.
- Rättigheter för individer som tillhör vissa grupper: särskilda konventioner understryker och förtydligar rättigheterna för grupper som barn, kvinnor, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter samt personer som riskerar att utsättas för rasdiskriminering.

Kommuners obligatoriska och frivilliga uppgifter³ har koppling till samtliga av dessa rättigheter:

De medborgerliga och politiska rättigheterna handlar om hur kommuner utövar sin offentliga makt i förhållande till sina invånare. Kommuner ska säkerställa individens möjlighet att delta aktivt i samhället och påverka politiska beslut. De handlar också om hur kommuner respekterar och bemöter människor, och att detta ska återspeglas i hela organisationens arbets sätt och förhållningssätt.

Rätten att inte diskrimineras	Icke-diskrimineringsprincipen uttrycks i förhållande till alla rättigheter oavsett typ eller konventionstillhörighet. Alla beslut, tjänster och bemötande inom kommunen ska säkerställa att inga grupper eller individer diskrimineras i kontakt med kommunens verksamheter. Det innebär även att kommunen ska skapa förutsättningar så att alla invånare kan ta del av sina rättigheter.
Rätt till information och delaktighet	Invånarna har rätt att få information om beslut och att delta i beslutsprocesser som påverkar deras liv och sammanhang. Principerna löper genom alla kärnkonventioner för mänskliga rättigheter, både som universell rättighet och som särskilda rättigheter för kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning, etniska minoriteter, och andra grupper som riskerar att utestängas eller marginaliseras i det offentliga samtalet.
Rätt att delta i val och politiskt liv	Kommunen är skyldiga att organisera fria och rättvisa val, inklusive kommunalval. De måste säkerställa att alla medborgare, oavsett förutsättningar, har lika rätt att rösta och ställa upp i val.
Rätt till kultur och identitet	Kommunen ska respektera kulturell mångfald och tillhandahålla möjligheter för medborgarna att utöva sin rätt till kultur och identitet, till exempel genom att erbjuda kulturella aktiviteter och stödja lokala kulturföreningar.

Tabell 1: Medborgerliga och politiska rättigheter i förhållande till kommunala uppdrag

De ekonomiska, kulturella och sociala rättigheterna är direkt kopplade till vad kommunernas grunduppdrag ska leverera till sina invånare. De är formulerade på ett sätt som gör att verksamheten måste fastställa omfattning och tillämpning. Det innebär att olika verksamheter måste göra flera överväganden för att säkerställa att rättigheterna beaktas på ett tillräckligt sätt.

Rätt till social trygghet och välfärd	Kommunen ska säkerställa att invånarna har tillgång till socialt stöd och tjänster, inklusive äldreomsorg, socialtjänst och stöd för personer med funktionsnedsättning. Detta ska säkerställa att invånarna har tillgång till en grundläggande nivå av social välfärd och skydd mot fattigdom.
Rätt till hälsa	Kommunen har en viktig roll i att främja folkhälsa samt ska erbjuda hälso- och sjukvård inom kommunens ansvar och hälsofrämjande insatser.
Rätt till en hälsosam miljö	Kommunen ska arbeta för att livsmiljön är säker och hälsosam för alla invånare.
Rätt till utbildning	Kommunen ansvarar för att erbjuda likvärdig utbildning och att skapa trygga och inkluderande skolmiljöer. Ansvaret sträcker sig från förskolan upp till kommunal vuxenskola.
Rätt till bostad	Kommunen ska arbeta för att säkerställa tillgång till bostäder för alla, och de har ett särskilt ansvar för specialbostäder för personer med funktionsnedsättning och äldre och för personer i behov av socialt stöd, till exempel genom sociala bostäder eller akutboenden.
Rätt till kultur och fritid	Kommunen ska främja invånarnas rätt till deltagande i kulturella och fritidsaktiviteter. Detta innebär att kommunerna ofta tillhandahåller offentliga bibliotek, kulturcenter, idrottsanläggningar och andra former av kulturstöd.
Rätt till skydd mot våld och övergrepp	Kommunen ansvarar för att skydda invånare mot våld och trakasserier, samt att erbjuda stöd till utsatta grupper.

Tabell 2: Ekonomiska, kulturella och sociala rättigheter i förhållande till kommunala uppdrag

³ Enligt kommunallagen

Rättigheter för individer som tillhör vissa grupper: Internationella och europeiska konventioner och nationella lagar och förordningar (se bilaga 2) fastställer att kommuner är skyldiga att beakta vissa gruppers rättigheter särskilt. Skyldigheten omfattar både att förebygga utsatthet och att sätta in åtgärder för att säkerställa likvärdiga möjligheter, delaktighet och skydd i det lokala samhällslivet.

Rättigheter för barn	Den kommunala verksamheten har väsentlig påverkan på barn och ungas rättigheter till liv, hälsa och utveckling. Barn och unga ska göras delaktiga i alla frågor som berör dem. Vid beslut som rör barn ska barnets bästa beaktas. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnets egen åsikt och erfarenhet.
Rättigheter för personer med funktionsnedsättning	Kommunen ska främja likvärdiga levnadsvillkor och delaktighet i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning. Det innebär att kommunen ska arbeta för att skapa en samhällsmiljö som är tillgänglig, inkluderande och jämlik för alla, och som möjliggör för personer med funktionsnedsättning att leva ett självständigt och meningsfullt liv.
Rättigheter för kvinnor	Kommunen ska arbeta för jämställdhet och skydda kvinnor från diskriminering och våld. Kommunen ska vidta åtgärder för att garantera kvinnors rätt till lika möjligheter inom utbildning, arbetsliv, hälsovård och politisk delaktighet samt skydda dem från alla former av missbruk och utnyttjande.
Rättigheter för personer som riskerar att utsättas för rasism	Kommunen ska skapa en inkluderande och trygg miljö, erbjuda stöd till utsatta individer, arbeta för att främja jämlikhet samt vidta åtgärder för att förhindra rasistiska handlingar och hatbrott.
Nationella minoriteter (judar, romer, tornedalingar, samer och sverigefinnar) och finskt förvaltningsområde	Kommunen ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter. Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt, till exempel genom modersmålsundervisning i grundskolan. De nationella minoriteterna ska ges möjlighet till reellt inflytande i frågor som berör dem och kommunen ska så långt det är möjligt samråda genom strukturerad dialog med minoriteterna i sådana frågor. Göteborgs Stad ingår i finskt förvaltningsområde, vilket innebär att kommunen har förstärkta skyldigheter att skydda och främja den sverigefinska minoritetens rättigheter till sitt språk och sin kultur. Kommunen ska säkerställa rätten att använda det finska språket i kontakter med kommunen, att erbjuda förskola och äldreomsorg, helt eller delvis, på finska samt stödja bevarandet och utvecklingen av den sverigefinska kulturen.

Tabell 3: Rättigheter för individer som tillhör vissa grupper

2. Gemensamma åtaganden - så ser vi på vårt ansvar

Riktlinjen avser att långsiktigt stärka Göteborgs Stads verksamheters förmåga att arbeta systematiskt med mänskliga rättigheter och likvärdighet inom sina olika grunduppdrag. För det behöver organisationen dela förståelsen för sin betydelse och sitt ansvar.

Göteborg Stad förstår sin roll i att skapa en stad där rättigheter tillgodoses och alla kan leva med värdighet och respekt. Varje dag arbetar Göteborg Stads förvaltningar och bolag med uppdrag som tillgodoser mänskliga rättigheter. Vissa verksamheter agerar på en övergripande nivå för att skapa ett fungerande och välkomnande Göteborg för de som lever, verkar eller vistas i staden. Andra verksamheter möter individuella behov och rättigheter i vardagen som är avgörande för människors livsvillkor och utveckling. Oavsett verksamhet, är Göteborgs Stads uppdrag att finnas till för människor. Genom att utföra uppdragen på ett professionellt och inkluderande sätt, stärks förmågan att tillgodose mänskliga rättigheter för alla.

Göteborgs Stad är en del av det offentliga och tar ansvar för sin position i förhållande till målgrupperna. Beslut och agerande i Göteborgs Stads verksamheter påverkar hur

människors behov och rättigheter tillgodoses på ett sätt de själva inte kan bestämma. Det ställer krav på att agera med professionalism och att möta olika människor med respekt och förståelse. Samtidigt är alla som arbetar i staden individer med egna föreställningar och perspektiv, och det är viktigt att vara medveten om hur dessa kan påverka arbetet. En del av ansvaret är att aktivt utmana och motverka attityder, normer och okunskap som kan påverka det professionella agerandet.

Göteborgs Stad anpassar verksamheten efter målgruppers olika rättigheter och förutsättningar för att det ska bli mer likvärdigt. Oavsett politiska vägval för hur likvärdighet eller jämlikhet ska uppnås och med vilka resurser, är resultatet beroende av hur väl kommunen tillgodoser målgruppernas rättigheter i relation till deras behov och förutsättningar. Avsikten kan vara att arbeta lika, men målgrupperna har olika möjligheter att tillgodogöra sig arbetet eller insatserna. Att verksamheten är "öppen för alla" säkerställer inte likvärdighet. Det kan leda till att hinder i verksamheten kvarstår och att vissa grupper problematiseras och ses som begränsningar i sig själva, snarare än att verksamheten anpassas för att möta deras behov. Det kan också skapa en felaktig föreställning om att likvärdighet redan uppnåtts, vilket kan hindra arbetet med att ta itu med underliggande orsaker till att det inte blir så.

Göteborgs Stad tar sitt särskilda ansvar att identifiera och prioritera de grupper som har störst behov och minst tillgång till sina rättigheter. Trots att mänskliga rättigheter gäller alla människor, erkänns det i flera konventioner, lagar och förordningar att barn, kvinnor, personer med funktionsnedsättning, personer som riskerar att utsättas för rasism samt nationella minoriteter kan behöva särskilda åtgärder för att säkerställa att deras rättigheter fullt ut respekteras och efterlevs i praktiken. Dessutom finns de lagstadgade diskrimineringsgrunderna som förbjuder diskriminering på grund av ålder, kön, religion, etnisk härkomst, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck för att säkerställa tillgången till rättigheter.

En individ kan diskrimineras utifrån flera grunder samtidigt, vilket skapar en särskild utsatthet. Därför har stadens verksamheter ett ansvar att identifiera och aktivt arbeta för att motverka dessa risker.

Genom att göra mänskliga rättigheter styrbara i praktiken tar Göteborgs Stad ansvar för sina skyldigheter. Vissa rättigheter rör hur människor ska behandlas vilket skapar en tydlig gräns mellan vad som är tillåtet och otillåtet. Utifrån dessa rättigheter är staden skyldig att förebygga diskriminering eller kränkningar och agera aktivt om de inträffar. Andra rättigheter, som rör ekonomiska, sociala och kulturella värden, handlar om att ge stöd och skapa förutsättningar. Utifrån dem är staden skyldig att vara tydlig med åtaganden och göra medvetna avvägningar med största möjliga aktsamhet gentemot rättighetsbärarna, samt genom att mildra negativa konsekvenser av beslut.

Göteborgs Stad tar aktivt ansvar för de avvägningar som måste göras i förhållande till de resurser som finns. Anpassningar till olika människors behov och förutsättningar är centralt i strävan mot likvärdig service. Samtidigt måste hänsyn tas till de resurser som finns, vilket kan innebära att olika rättigheter ställs mot varandra eller att insatser för en grupp leder till lägre prioritet för en annan. Lagstiftningen ger inga tydliga riktlinjer för hur dessa situationer ska hanteras. Gränsen för anpassning sätts ofta vid vad som anses rimligt och proportionerligt utifrån den specifika situationen. Genom analyser och samråd

som fördjupar förståelsen kan verksamheten göra välgrundade prioriteringar och mildra negativa konsekvenser av beslut.

3. Bestämmelser

3.1 Tillämpning av bestämmelserna

Bestämmelserna i avsnitt 3.2 – 3.4 syftar till att stärka Göteborgs Stads förmåga att arbeta systematiskt med mänskliga rättigheter och likvärdig service i ordinarie arbete och grunduppdrag enligt reglementen och ägardirektiv. Det är en fördel att samordna riktlinjen med det systematiska kvalitetsarbetet för en sammanhållen och effektiv hantering.

Flera bestämmelser syftar till att förebygga brister. Även om enstaka brister ska undvikas, är det framför allt återkommande osynliggörande, exkludering eller diskriminering som ska förhindras.

Vissa bestämmelser hänvisar till *grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda eller få likvärdig tillgång till service*. Benämningen avser grupper vars egenskaper, förutsättningar eller omständigheter ökar risken att inte få sina rättigheter tillgodosedda och syftar på:

- a) Grupper som omfattas av diskrimineringsgrunderna - kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.
- b) Grupper som skyddas av särskilda konventioner: kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning, personer som riskerar att utsättas för rasdiskriminering.
- c) Nationella minoriteterna judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar, vari den sverigefinska minoriteten har förstärkta rättigheter eftersom Göteborgs Stad ingår i finskt förvaltningsområde.

För att tillgodose rättigheter och erbjuda likvärdig service bör verksamheten även vara uppmärksam på andra förutsättningar som kan påverka, så som socioekonomiska förhållanden, geografisk hemvist eller andra försvårande omständigheter.

Vissa rättigheter är relevanta för alla verksamheter eftersom de är så allmängiltiga. De handlar om att de som lever, verkar och vistas i staden, oavsett förutsättningar, ska respekteras och behandlas likvärdigt. Andra rättigheter handlar om att ge stöd eller skapa förutsättningar och är direkt kopplade till grunduppdrag som enbart vissa förvaltningar eller bolag arbetar med. Beroende på verksamhet kommer därför vissa av kraven på systematik behöva tillämpas med olika perspektiv:

- För verksamheter som utför arbete för att tillgodose basala behov som omsorg, utbildning, försörjning och bostäder ska det systematiska arbetet säkerställa att rättigheter tillgodoses i tillräcklig omfattning i förhållande till olika målgrupper och i synnerhet till grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda eller få likvärdig tillgång till service, att anpassningar görs för att det ska bli likvärdigt och att grupperna får inflytande på utförandet.

- För verksamheter som tillhandahåller tjänster som ger invånarna tillgång till kultur, fritid, rekreation och transporter handlar det systematiska arbetet till stor del om att säkerställa likvärdig tillgång, att grupper inte stängs ute och att motverka att vissa intressen får lägre prioritet.
- Verksamheter som arbetar med samhällsliga förutsättningar och stadens utformning och funktion för de som lever, verkar eller vistas i staden, behöver fokusera systematiken på inkludering i förhållande till olika livsvillkor och livsmiljöer, att skapa jämlika förutsättningar över staden, och säkerställa invånarinflytande.

3.2 Förutsättningar för styrning

Då strävan att tillgodose mänskliga rättigheter och likvärdig service inarbetas i strukturer och processer för styrning, stärks den organisatoriska förmågan och långsiktigheten i arbetet.

3.2.1 Inriktning och processer

Nämnden/styrelsen ansvarar för att mänskliga rättigheter och likvärdig service blir en etablerad del av styrningen av verksamheten.

Nämnden/styrelsen ska säkerställa att:

- förvaltningen/bolaget klargör hur rättigheter som är relevanta för verksamhetens grunduppdrag tillgodoses och i vilken omfattning. Verksamheten ska sträva efter att ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter tillgodoses med största möjliga hänsyn till olika målgrupper. Planeringsprocessen ska stödja arbetet med att inkludera dessa ställningstaganden⁴.
- förvaltningens/bolagets beslutsprocesser stödjer integrering av mänskliga rättigheter och likvärdig service. Vid beslut som påverkar målgruppernas tillgång till rättigheter eller likvärdig service ska avvägningar ske med aktsamhet om målgrupperna och negativa konsekvenser för dem ska analyseras och redovisas i underlagen för beslut. Extra hänsyn ska tas till grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda eller få tillgång till likvärdig service.
- eventuella krockar mellan olika målgruppers rättigheter eller intressen hanteras aktivt och förebyggande för att motverka att enskilda chefer och medarbetare ställs inför svåra avvägningar utan stöd och riktlinjer för hur det ska lösas. Det innebär att undersöka olika alternativ för att hitta rättvisa och proportionerliga lösningar som respekterar och skyddar de berördas rättigheter utifrån tillgängliga resurser och möjligheter.

3.2.2 Former för att utveckla kunskapen om målgrupperna

Nämnden/styrelsen ansvarar för att förvaltningen/bolaget har processer och strukturer på plats för att samla in, analysera och använda kunskap om målgrupperna.

---

⁴ Som regleras i Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll

Nämnden/styrelsen ska säkerställa att grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda eller få likvärdig tillgång till service är inkluderade.

Nämnden/styrelsen ska säkerställa att:

- förvaltningen/bolaget arbetar aktivt för att utveckla sina kvantitativa och kvalitativa metoder för att fånga upp och systematisera information som breddar förståelsen för olika målgruppers behov och upplevelser av utförande och insatser. Med hänsyn till vad som är praktiskt, etiskt och juridiskt genomförbart ska grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda eller få likvärdig tillgång till service få särskilt fokus.
- förvaltningen/bolaget strävar efter att öka förståelsen för grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda eller få likvärdig tillgång till service genom att ta del av analyser som tas fram för staden eller av offentliga myndigheter, expertorgan och akademien. Verksamheten ska även bedöma behovet av dialog med civilsamhället eller andra organiserade intresseföreningar⁵ (se även 3.4).

3.3 Medvetenhet och inkludering

Hur stadens verksamheter ser på, bemöter och inkluderar sina målgrupper är avgörande för förmågan att tillgodose mänskliga rättigheter och arbeta likvärdigt.

3.3.1 Värna respektfullt och likvärdigt bemötande och motverka generaliseringar, stereotyper och omedvetenhet

Nämnden/styrelsen är ansvarig för att förvaltningen/bolaget arbetar aktivt för att verksamhetens målgrupper bemöts och inkluderas på ett respektfullt och icke-diskriminerande sätt i enlighet med intentionerna i diskrimineringslagen och Göteborgs Stads förhållningssätt. I ansvaret ingår att aktivt motverka uppfattningar och föreställningar som kan begränsa hur rättigheter tillgodoses och tillgången till likvärdig service.

Nämnden/styrelsen ska säkerställa att:

- förvaltningen/bolaget arbetar kontinuerligt med bemötande i utveckling och förbättring av verksamheten. Chefer och medarbetare ska regelbundet⁶ på arbetsplatsträffar eller verksamhetsmöten förankra vad ett respektfullt och likvärdigt bemötande innebär i praktiken och identifiera och förebygga situationer som påverkar det på ett negativt sätt.
- utöver arbetet med bemötande i praktiken, ska chefer och medarbetare också fördjupa reflektionen om hur uppfattningar och normer kan leda till antaganden eller förbiseenden i arbetet och hur generaliseringar och stereotyper om specifika grupper kan påverka det professionella agerandet. Detta arbete syftar till att öka medvetenheten och främja en inkluderande kultur i organisationen. Särskild prioritet

---

⁵ För att värna civilsamhällets resurser kan kontakt med fördel tas med den centrala samordningen för att rådgöra om det redan finns relevant kunskap, etablerade dialoger eller kontaktytor.

⁶ Verksamheten avgör hur ofta dialogen behövs beroende på målgruppernas upplevelser, personalomsättning eller händelser i verksamheten.

ska ges till yrkesgrupper som arbetar i moment där risken för osynliggörande, exkludering eller diskriminering är som störst eller kan få allvarliga konsekvenser.

- förvaltningen/bolaget aktivt söker lösningar för att skapa förutsättningar för chefer och medarbetare att utveckla sin kompetens om mänskliga rättigheter och likvärdig service. Detta ska ske genom lärande som är nära kopplat till den praktiska verksamheten, för att kunna integreras i och utveckla de ordinarie arbetsätten. Förvaltningens/bolagets internutbildningar och introduktioner av chefer och medarbetare ska innefatta bemötande och medvetenhet i enlighet med bestämmelserna i denna riktlinje.

3.3.2 *Motverka begränsande strukturer*

Nämnden/styrelsen ansvarar för att förvaltningen/bolaget granskar och justerar styrningen av hur arbetet utförs, så att den inte begränsar likvärdighet eller leder till osynliggörande, exkludering eller diskriminering.

Nämnden/styrelsen ska säkerställa att:

- förvaltningen/bolaget granskar rutiner, anvisningar, mallar och andra underlag som styr det löpande arbetet, och att instruktioner som riskerar att systematiskt utesluta eller missgynna grupper ändras. Nya styrande dokument som påverkar verksamhetens målgrupper ska genomgå motsvarande granskning innan de beslutas.
- förvaltningen/bolaget arbetar aktivt för att säkerställa att rutiner och instruktioner som påverkar utförandet till målgrupperna, tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt, oavsett vilka medarbetare som utför uppgiften. Arbetsprocesser eller arbetsmoment där risken för osynliggörande, exkludering eller diskriminering av målgrupperna är störst ska prioriteras. Omständigheter som kompetensbrist, arbetsbelastning, sjukfrånvaro, tillfällig personal, ekonomiska neddragningar eller yttre faktorer som kan påverka hur rutiner och instruktioner följs ska också tas i beaktande.
- underlag som används i myndighetsutövande processer ska granskas särskilt och revideras om brister upptäcks. Kriterier, frågeställningar och andra bedömningsgrunder som påverkar enskilda personers rättigheter eller skyldigheter ska analyseras för att motverka risken för diskriminering eller nedprioritering av vissa grupper.
- Förvaltningen/bolaget ska ha uppsikt över hur regelverken för processerna tillämpas i praktiken och hur praxis utvecklas över tid, för att säkerställa att verksamheten bedrivs på ett korrekt och enhetligt sätt.

3.3.3 *Anpassa stödmaterial, information och kommunikation*

Nämnden/styrelsen ansvarar för att stöd, information och extern kommunikation erbjuds på ett tydligt och tillgängligt sätt utifrån olika målgruppers förutsättningar och rättigheter.

Nämnden/bolaget ska säkerställa att:

- förvaltningens/bolagets stödmaterial, informations- och kommunikationsinsatser eller -kanaler utformas på ett tydligt och tillgängligt sätt utifrån olika målgruppers förutsättningar och rättigheter. Förvaltningen/bolaget ska granska dessa ur ett

tillgänglighetsperspektiv och utveckla dem för att möta målgruppernas behov⁷. Granskningen ska särskilt beakta målgrupper där utformningen kan orsaka störst hinder för att använda och ta del av informationen på ett likvärdigt sätt.

- den externa kommunikationen är transparent och tydlig med vad målgrupperna kan förvänta sig i förhållande till sina rättigheter.

Särskilda krav

Personer med funktionsnedsättning har utifrån flera lagar och förordningar rätt till tillgänglig och anpassad information, kommunikation och stöd, för att kunna delta fullt ut i samhället och utöva sina rättigheter.

Nationella minoriteterna har lagstadgad rätt att få information om sina rättigheter och det allmännas ansvar på sina egna respektive språk samt ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket. Enskilda som tillhör den sverigefinska minoriteten har rätt att kommunicera på finska i kontakten med Göteborgs Stad i ärenden där man är part.

Lagen om tillgänglig digital service ställer krav på tillgänglighet som kan tillämpas även för grupper som äldre och barn.

Tänk på!

Att vissa grupper omfattas av särskilda rättigheter eller krav innebär inte att andra grupper som tillhör en diskrimineringsgrund (t ex sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck, trosuppfattning eller etnisk tillhörighet) har mindre rätt till stödmaterial, information och kommunikation.

3.4 Delaktighet och inflytande

Delaktighet och inflytande är kärnan i ett demokratiskt samhälle och det är en grundläggande rättighet att få delta i och påverka beslut som rör ens eget liv.

Nämnden/styrelsen är ansvarig för att förvaltningen/bolaget har etablerade och tillgängliga former för delaktighet där verksamhetens målgrupper ges möjlighet att framföra sina synpunkter och påverka beslut som rör dem.

Nämnden/styrelsen ska säkerställa att:

- förvaltningen/bolaget har inrättade former för dialog och samråd med målgrupperna eller deras representanter. Dialoger och samråd ska ge utrymme åt målgrupperna att dela med sig av sina upplevelser av utförande eller lämna synpunkter inför beslut som påverkar dem. Formerna ska främja öppenhet, tillgänglighet och delaktighet, och vara anpassade efter målgruppernas förutsättningar och rättigheter. Grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda eller få likvärdig tillgång till service ska prioriteras. Det är särskilt viktigt att säkerställa att dessa grupper kan påverka beslut som rör dem. Andra former av delaktighet, såsom rådgivande grupper eller fokusgrupper, kan också användas för att säkerställa att underrepresenterade grupper ges möjlighet till inflytande.

---

⁷ Särskilda krav på att utveckla extern information och kommunikation i förhållande till målgruppernas behov finns i Göteborgs Stads riktlinje för kommunikation.

- samverkan och dialoger med civilsamhället och andra organiserade kontaktytor, riktas särskilt till grupper där verksamheten identifierat svårigheter att tillgodose rättigheter eller ge likvärdig tillgång till service⁸. Detta för att fördjupa förståelsen för gruppernas behov, kunna förklara nödvändiga prioriteringar och förebygga att det uppstår förtroendebrister mellan verksamheten och målgrupperna.
- målgruppernas erfarenheter och synpunkter värderas aktivt och beaktas vid planering av utförande och service eller andra beslut och åtgärder som rör verksamhetens utformning och utveckling. Verksamheten ska så långt det är möjligt återkoppla till deltagarna hur synpunkter från dialogerna har omhändertagits och vilken påverkan de har fått.

Särskilda krav

Särskilda rättigheter till anpassningar och delaktighet som lagstiftningen anger (se bilaga 2) för barn och unga, personer med funktionsnedsättning samt nationella minoriteter, ska respekteras och tillgodoses i så stor utsträckning som möjligt. Samråd i enlighet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska ske över frågor som rör minoriteternas språk, kultur och service. Detta ska ske genom en regelbunden och strukturerad dialog som ger minoriteten reellt inflytande över beslut och åtgärder som berör dem.

Tänk på!

Att vissa grupper omfattas av särskilda rättigheter eller krav innebär inte att andra grupper som tillhör en diskrimineringsgrund (t ex sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck, trosuppfattning eller etnisk tillhörighet) har mindre rätt till delaktighet och inflytande.

3.5 Analys och åtgärder

För att säkerställa att mänskliga rättigheter genomsyrar verksamheten krävs ett systematiskt arbete där resultat följs upp, analyseras och omsätts i åtgärder

Nämnden/styrelsen ansvarar för att årligen efterfråga resultat och effekter av förvaltningens/bolagets arbete med mänskliga rättigheter och likvärdig service och säkerställa att slutsatserna leder till åtgärder.

Nämnden/styrelsen ska säkerställa att:

- förvaltningen/bolaget årligen gör en sammantagen analys hur mänskliga rättigheter och likvärdig service tillgodoses. Analysen ska grunda sig på de informationskällor verksamheten har tillgång till (se 3.2.2) och fokusera på målgruppernas perspektiv för att så långt det är möjligt kunna bedöma effekter av arbetet⁹. Särskilt fokus ska läggas på grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda eller få likvärdig

⁹ Till exempel målgruppsundersökningar (nöjdhetsmätningar), marknadsundersökningar, resultatmätningar och verksamhetsdata, synpunkts- och avvikelserapportering, slutsatser från dialoger och samråd, incidentrapporter, anmälningar enligt Lex Maria och Lex Sarah och påpekanden från granskningar.

tillgång till service. Här ingår att undersöka mönster som indikerar osynliggörande, exkludering eller diskriminering.

- slutsatser och identifierade förbättringsåtgärder rapporteras till nämnd/styrelse och ingår som en del av förvaltningens/bolagets analyser inför beredning av budget, affärsplaner och verksamhetsplaner. Vid prioritering av utvecklingsområden ska verksamheten lyfta tidigare slutsatser och ställningstagande för förnyad bedömning för att motverka risken för upprepande marginalisering eller exkludering av vissa grupper.
- barns rättigheter är en stående del av den årliga uppföljningen och analysen. En lägesbild av hur verksamheten följer barnrättslagen och artiklarna i konventionen ska rapporteras till nämnd/styrelse i enlighet med det samlade arbetet med barnbokslut i Göteborgs Stad. De slutsatser som dras ska omhändertas i planeringen.
- resursfördelning mellan flickor/pojkar och kvinnor/män är en del av den årliga analysen. Stöd och resurser som läggs på målgrupperna får inte utan sakliga skäl fördelas olika utifrån juridiskt kön. Om det finns omotiverade skillnader ska de tas upp i budgetarbetet så att nämnden eller styrelsen kan fatta beslut om hur de ska åtgärdas.¹⁰
- förvaltningen/bolaget hanterar risker för diskriminering, kränkningar eller att rättigheter inte tillgodoses, i enlighet med stadens krav på riskhantering och internkontroll.

---

¹⁰ Analysen kan göras där det finns tillgång till könsuppdelad statistik och/eller kända jämställdhetsutmaningar.

4. Bestämmelser för central samordning

Kommunstyrelsen är ansvarig för central samordning och ska ha en övergripande roll i att stödja implementering och efterlevnad av riktlinjen. Nämnden/styrelsen ansvarar för att förvaltningen/bolaget integrerar och utvecklar riktlinjens bestämmelser i sina ordinarie verksamheter och processer, samt skapar de förutsättningar som krävs för att detta ska kunna ske på ett ändamålsenligt sätt.

Kommunstyrelsens ansvar för den centrala samordningen av stadens arbete för mänskliga rättigheter innebär att:

- Stödja implementeringen och följa efterlevnad av riktlinjen. Detta görs bland annat genom stödmaterial, vägledande dokument samt genom lednings-/samordningsdialoger om tillämpningen av riktlinjens krav med utgångspunkt i förvaltningar och bolags analyser och behov.
- Ta del av förvaltningars/bolags rapportering till nämnder/styrelser. Slutsatserna ska återkopplas i lärandesyfte i dialogerna med förvaltningar och bolag, samt årligen rapporteras till kommunfullmäktige. Slutsatser ska kommuniceras på ett tillgängligt sätt på goteborg.se.
- Bidra med stadenövergripande analyser, utifrån ovannämnda dialoger och rapporteringar. De stadenövergripande analyserna kan bidra i att synliggöra eventuella behov av ytterligare och/eller angränsande styrning inom området. Identifierade utmaningar eller slutsatser i analyserna kan återföras för politiska ställningstaganden.
- Bidra med tillgång till kompetensutveckling, inom exempelvis mänskliga rättigheter, normer och normmedvetenhet, samt bidra med lärdomar och material från omvärldsbevakning och forskning. Kunskaperna ska även användas i stadenövergripande överväganden (utredningar eller andra ärenden).
- Samverka med rättighetsbärare och civilsamhället för att öka kunskapen om grupperns upplevelser och behov, vilket både kan användas för centrala analyser och återföras till stadens verksamheter i syfte att bidra till lärande och utveckling.

Bilaga 1: Koppling till andra styrande dokument

Samtliga nämnder och bolag i Göteborgs Stad ska i enlighet med sina reglementen och ägardirektiv utföra sina uppdrag utifrån en demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och mot diskriminering. Det betyder att alla invånare i kommunen har rätt till en god, likvärdig service och ett värdigt bemötande oavsett förutsättningar, bakgrund och var i kommunen de bor. Riktlinjens roll är att förtydliga hur dessa avsiktsförklaringar om mänskliga rättigheter ska omsättas i praktiken.

Stadsövergripande program och planer för mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet är, som de är utformade i nuläget, särskilt kopplade till riktlinjen.

- Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa
- Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Göteborgs Stads plan för stärkta insatser mot rasism
- Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtq-personers livsvillkor
- Göteborgs Stads barnrättsplan
- Göteborgs Stads plan för åldersvänliga Göteborg
- Göteborgs Stads plan för arbetet med finskt förvaltningsområde
- Göteborgs Stads plan för arbetet med nationella minoritetsfrågor
- Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

Göteborgs Stads långsiktiga förutsättningar att främja mänskliga rättigheter, och jämlika livsvillkor formas också genom stadens beslut inom samhällsbyggnadsområdet. Det återspeglas i styrande dokument som översiktsplanen, riktlinje för bostadsförsörjning och i förhållande till Göteborg som trygg plats, i trygghetsskapande och brottsförebyggande program samt delmålet om Människan och livsmiljön i Miljö- och klimatprogrammet. Riktlinjen innehåller krav på analyser och invånarinflytande under beredningen av övergripande och långsiktiga beslut.

Kraven på systematik angränsar till Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll. Göteborgs Stads riktlinje för styrande dokument anger att stadens styrande dokument ska värna grundläggande principer om demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och mot diskriminering.

Bilaga 2: Konventioner och lagbestämmelser

De mänskliga rättigheterna definieras och regleras i internationella juridiska dokument som konventioner och stadgar framtagna av bland andra FN, Europarådet och EU. Länder som har ratificerat dessa konventioner har åtagit sig ett juridiskt bindande ansvar att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras på alla nivåer inom sina gränser.

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 är den första universella förklaringen om alla människors lika och odelbara rättigheter. Den omfattar såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och utgör grunden för det moderna människorättssystemet.

Även om förklaringen inte är juridiskt bindande har den fått stor betydelse som normgivande dokument. Den låg till grund för flera senare rättsligt bindande instrument, bland annat Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (1950) som antogs inom Europarådet och gäller som lag i Sverige. Europakonventionen omfattar främst medborgerliga och politiska rättigheter, såsom rätten till liv, frihet och personlig säkerhet, rättssäkerhet, yttrande- och religionsfrihet, samt skydd mot diskriminering och tortyr.

För att ge förklaringens rättigheter global och bindande verkan antog FN 1966 dessutom två centrala konventioner: konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) och konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR). Uppdelningen gjordes för att möjliggöra ett brett internationellt stöd under det kalla kriget.

Medborgerliga och politiska rättigheter: till dessa räknas bland annat rätten till liv, rätten till en rättvis rättegång och åsiktsfrihet. Dessa regleras framför allt i:

- FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter
- Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Ekonomiska, kulturella och sociala rättigheter: till dessa räknas bland annat rätten till bostad, rätten till arbete och rätten till utbildning. Dessa regleras i:

- FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

Särskilt skydd för individer som tillhör vissa grupper: särskilda konventioner skyddar rättigheterna för grupper som barn, kvinnor, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter samt personer som riskerar att utsättas för rasdiskriminering. Dessa regleras i

- FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen),
- konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD),
- konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (CERD),
- konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) tillsammans med Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen),
- samt ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, liksom Europakonventionen (EKMR) och EU:s rättighetsstadga

Hur åtaganden om mänskliga rättigheter ska förverkligas i Sverige regleras i den svenska lagstiftningen genom bland annat grundlagar, kommunallag och speciallagstiftning. De svenska grundlagarna har tydliga skrivningar om de mänskliga rättigheterna i exempelvis regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Regeringsformen slår fast att all offentlig makt ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Regeringsformen klargör även att lagar och andra föreskrifter inte får utfärdas i strid med Sveriges åtaganden i enlighet med den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Detta betyder att Europakonventionen och de lagar som skyddar mänskliga rättigheter är en del av svensk grundlag. Om det finns lagstiftning som innebär ett starkare skydd för mänskliga rättigheter än vad som anges i de konventioner Sverige ratificerat, har lagen företräde.

Här redovisas ett urval lagar som är relevanta för tillämpningen av riktlinjen. Listan är inte heltäckande utan sätter riktlinjen i ett sammanhang och ger en översiktlig bild över krav på Göteborgs Stads arbete:

- Diskrimineringslagen (2008:567) innehåller förbud mot att diskriminera och krav på att arbetsgivare och utbildningsanordnare förebygger diskriminering genom aktiva åtgärder. Diskrimineringsförbudet gäller staden som arbetsgivare, utbildningsanordnare, för socialtjänst och färdtjänst, i samband med bostadsanpassningsbidrag och uthyrning av bostäder.
- Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) reglerar rättigheter för minoriteterna judar, romer, samer, sverigefinnar eller tornedalingar dels i hela landet, dels inom de speciella förvaltningsområden som finns för finska, meänkieli och samiska, och kommunens skyldigheter att främja språk, kultur och ge reellt inflytande. Göteborgs Stad ingår sedan 2011 i finskt förvaltningsområde, vilket innebär att den sverigefinska minoriteten har rätt att använda finska i kontakter med kommunen samt rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på sitt eget språk.
- Språklagen (2009:600) anger att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Lagen anger det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och att den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket, Språklagen anger också att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket.
- Brottsbalken (1962:700) skyddar individens rättigheter och säkerhet genom att straffbelägga brott och säkerställa att alla människor behandlas likvärdigt och att ingen utsätts för diskriminering.
- Hälso- och sjukvårdslag (2017:30) fastslår att alla människor ska ha tillgång till hälso- och sjukvård som är god, säker och tillgänglig för alla, utan diskriminering. Den skyddar också individens rätt till integritet och värdighet i vårdsituationer.
- Skollagen (2010:800) ställer krav på att alla elever ska ges en likvärdig utbildning. Kommuner ska arbeta för att motverka diskriminering och kränkande behandling samt säkerställa att elever med särskilda behov får det stöd de behöver.

- Socialtjänstlagen (2025:400) reglerar kommunernas ansvar för att främja social välfärd och jämlikhet, inklusive stöd till individer och grupper som befinner sig i utsatta situationer. Lagen betonar förebyggande och tidiga insatser.
- Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS): reglerar att personer med funktionsnedsättning får goda levnadsvillkor, och att de har rätt till ett antal stödjande insatser.
- Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter: reglerar barns rätt till skydd, stöd och delaktighet och att barnets bästa alltid ska beaktas i alla beslut som rör barnet.
- Förvaltningslagen (2017:900) anger att kommuner ska handlägga ärenden på ett rättssäkert och likvärdigt sätt, vilket också bidrar till likvärdighet.
- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) reglerar att kommuner måste både bevara individens integritet genom sekretess och samtidigt garantera offentlighet och insyn i beslutsprocesser för att upprätthålla rättssäkerhet och demokratiska principer.
- Plan- och bygglagen (2010:900) anger att kommuner ska planera sin fysiska miljö med hänsyn till jämlikhet och tillgänglighet, vilket kan påverka boende- och livsvillkor. Kommuner ska främja en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper.
- Lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ställer krav på att kommuner ska planera för en god och ändamålsenlig bostadsförsörjning för alla medborgare, vilket inkluderar att säkerställa tillgången till olika typer av bostäder, med hänsyn till både behov och efterfrågan.
- Lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service ställer krav på att offentliga aktörers webbplatser och mobila applikationer ska vara tillgängliga.